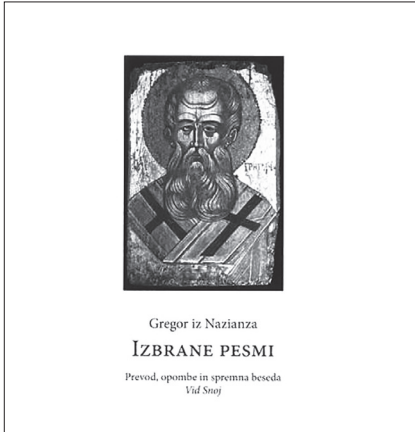

Gregor iz Nazianza: *Izbrane pesmi*. Prevod, opombe in spremna beseda Vid Snoj. Ljubljana: KUD Logos, 2015. [356 strani]

Leta 2014 je KUD Logos izdal *Izbrane pesmi* svetnika Gregorja iz Nazianza v dvojezični izdaji, v prevodu in z obsežnim spremnim aparatom dr. Vida Snoja. Kar takoj omenimo, da Gregor kljub svetniškemu statusu in prestižnemu vzdevku »Bogoslovec« (Θεόλογος) v slovenskih prevodih doslej tako rekoč ni obstajal. Čeprav gre za enega od treh Kapadočanov iz 4. stoletja (druga dva sta bila Bazilij Veliki in Bazilijev mlajši brat Gregor iz Nise), ki veljajo za najzaslužnejše pri oblikovanju dogme o Sveti Trojici na krščanskem Vzhodu, najdemo na COBISS-u med slovenskimi zadetki poleg nedavnega Snojevega prevoda in spletne objave le še odlomek iz 37. govora, ki ga je leta 2000 objavil dr. David Movrin v *Družini*.

Še slabše kot proza so jo po pričakovanjih odnesle Gregorjeve pesmi – in teh ni bilo malo, saj je kanonični vzhodnokrščanski teolog predvsem v zadnjem obdobju svojega življenja

spisal vsaj 17.000 verzov, ki so prvi obširnejši pesniški izraz pravovernega krščanstva v grščini. V njih je upesnjeval podobne vsebine, kot jih je obravnaval v svojih 45 ohranjenih govorih in 249 pismih, torej teološka in moralna razmišljanja, pri formi in medbesedilnih aluzijah pa se je navdihoval pri celotni tradiciji starogrške književnosti, začeni s Homerjem in predsokratiki. Zaradi klasičnega retoričnega aparata in motivne sorodnosti s temami, ki jih je razvijal že v proznih spisih, je številnim modernim preučevalcem veljal celo za neizvirnega pesnika, ki je s pomočjo odlične izobrazbe teologijo in filozofijo zgolj prelival v formalne verze, ne da bi pri tem ustvarjal polnokrvno poezijo. Nasprotni pristop so ubrali drugi moderni razlagalci, ki so v Gregorjevih osebneje obarvanih pesmih prepoznavali »moderne lirski izraz, izpovedi minljive turbulentne subjektivitete« (str. 349), skratka, presenetljivo modernost. Kot opozarja Snoj, je k taki poeziji sicer kočljivo pristopati z modernimi predstavami, vendar lahko pripomnimo, da Gregorjev slog ponekod res že zgolj skladijsko spominja na modernejšo ustvarjalnost; taki primeri so nizi kratkih stavkov, ki delujejo zgoščeno, nabito s pomenom in pristno napetostjo: »Blizu je lokostrelec. Ostra puščica je na loku. / Struna se okrogli, na zarezah je prst. / Um sproža strelice. Te poletijo ...« (»O postnem molku«, v. 39–41, str. 11).

V Snojevem izboru po eni strani najdemo pesmi ali kar pesnitve, ki jih zaznamujejo himnično vzvišen slog, zahtevna filozofska religiozna tema-

tika in tudi specifičen besednjak, po drugi strani pa krajše, morda osebneje obarvane utrinke ter kratke spominske napise – epigrame – v čast dragim osebam: Baziliju, materi, očetu in celo Gregorju samemu. Izbor je opravil in prevedel Snój v žlahtno patiniranem jeziku, ki se ne obotavlja posegati po novih skovankah (»vzoblíčitelj«, »čezmerje«) in po nenavadni skladnji, h kakršni lahko prištejemo glagol »prepirati« v prehodni rabi: »Kaj življenja je dobro? Božja luč? A me prepíra / od nje mrzka in zavistna temà» (τίπτ' ἀγαθὸν βίότοιο; Θεοῦ φάος; ἀλλ' ἄρα καὶ τοῦ / εἴργει με φθοερῇ καὶ στυγερῇ σκοτίῃ, »O človeški naravi«, v. 95–96, str. 59). Ker pri filozofski poeziji ni pomembna le vsebina, temveč tudi njena natančna ubeseditev, je poiskal podoben kompromis, kakršnega najdemo v več prevodnih izdajah založbe KUD Logos: strogo reglementirano, klasično zgradbo izvirnikov (elegični distih, heksameter, jambski šesterec) je nadomestil z ohlapnejšo, vendar ritmično zgradbo, ki še vedno povsem prepoznavno zrcali prvotni metrum. Že pri prvi pesmi v izboru, »O postnem molku«, ne potrebujemo izvirnika, da prepoznamo izvorni metrum kot elegični distih: »Bodi zdaj tiho, ljubi jezik. Ti pa, pero, zapisuj mi besede / molka in očem stvari izrekaj srca«; prav tako pri naslednji pesmi, »O umerjenem«, ne podvomimo, da gre prvotno za jambe.

Snojeva izdaja je zasnovana znanstveno (tudi v COBISS-u je opredeljena kot »znanstvena monografija«): medtem ko izvirniki in prevodi pesmi skupaj obsegajo 154

strani (str. 8–161), jih opombe kljub manjšemu tisku obsegajo kar 160 (str. 163–322), pridruži pa se jim še poglobljena, duhovno pretanjena študija na straneh 323–356. V opombah prevajalec komentira realije, pomen in rabo besed, svoje prevedke (za besedo Θεότης / θεότης na str. 215 izvemo, da jo, kadar stoji sama zase, dosledno prevaja z »Bogstvom«, v atributivni rabi, kadar se nanaša na lastnost katere izmed treh Božjih oseb, ki dejansko pripada vsej Trojici, pa z »božanstvom«) in tudi odmeve klasične grške književnosti v Gregorjevi poeziji. V opombi na str. 214–215 na primer beremo, da se na enak način kot pesem »O počelih«, tj. s členico μέν, začnejo že številni klasični primeri iz antične govorniške proze in pesništva, nenazadnje pet izmed sedmih ohranjenih Ajshilovih tragedij. Tako se po zaslugi skrbno razdelanega in vsestranskega spremnega aparata lahko spopade z Gregorjevo poezijo tudi ne-teolog.

Nada Grošelj